

ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ЛІНГВІСТІВ 30-х рр. ХХ ст. НА ПРОЦЕДУРУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

У роботі розглянуто сучасні лінгвістичні праці, які дають уявлення про методіку реконструкції і моделювання мовної історії. Досліджено особливості лінгвістичної реконструкції в працях українських вчених 30 – рр. ХХ ст. Поряд з теорією «родовідного дерева», яка пояснювала походження мов індоєвропейської сім'ї шляхом поступового діалектного дроблення прамови та була представлена у вигляді схеми, що нагадувала гіллясте дерево, існувала і «хвильова» модель Й. Шмідта, яка ілюструвала ідею поступовості переходів від одних мовних груп до інших та багатосторонність їх взаємозв'язків. Певним внеском у мовознавчі дослідження стали твердження українських учених про методи дослідження історії мовних явищ і таке трактування методу певною мірою перекликається з поглядами представників Московської школи.

Ключові слова: лінгвістична реконструкція; модель; теорія «родовідного дерева»; «хвильова» теорія; прамова.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Методика реконструкції в лінгвістиці – одна із пріоритетних проблем лінгвістичної історіографії. Дослідники сходяться в тому, що методика реконструкції і моделювання мовної історії у працях мовознавців ХІХ – початку ХХ ст. виходила з теорії «родовідного дерева» та «хвильової» теорії. Б. А. Глинський зазначає, що у процесі прогресу науки модельне пояснення завжди переростає в немодельне, тобто пояснення через закон (теорію) власної предметної області об'єкта. У такому випадку модельне пояснення не замінюється теоретичним поясненням, а поступово переростає в нього. Відбувається процес «демоделізації», що доводить відсутність абсолютної межі між модельним і теоретичним поясненням [7, с. 194–195]. Б. О. Серебренников з виникненням «хвильової» теорії пов'язує зародження методів лінгвогеографії [22, с. 121–122]. Сучасні вчені зазначають, що модель «родовідного дерева» повинна бути охарактеризована як динамічна модель, що схематизує процес мовної дивергенції, а «хвильова» модель – як статична модель, що демонструє синхронні генетичні взаємозв'язки мов на певному етапі минулого; ці моделі доповнюють одна одну [12, с. 21–22].

Формулювання мети і завдань статті. Завдання вивчення лінгвістичної спадщини минулого завжди є актуальним для науки. Водночас слід констатувати, що творчість і здобутки окремих мовознавців минулого століття на сучасному етапі розвитку лінгвістики вивчено недостатньо. Зокрема, це стосується мовознавчої спадщини П. О. Бузука, Л. А. Булаховського, В. М. Ганцова, М. К. Грунського, С. Й. Смаль-Стоцького, А. Ю. Кримського, О. Б. Курило, К. Т. Німчинова, І. І. Огієнка, М. Ф. Сулими, Є. К. Тимченка в аспекті лінгвістичної реконструкції.

Метою нашої роботи є послідовне вивчення особливостей лінгвістичної реконструкції в працях зазначених лінгвістів. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) розглянути сучасні лінгвістичні праці, які дають уявлення про особливості лінгвістичної реконструкції в працях зазначених мовознавців; 2) дослідити реалізацію поглядів мовознавців на лінгвістичну реконструкцію у працях з історії східнослов'янських мов; 3) показати новаторський характер тверджень цих мовознавців для подальшого розвитку мовознавства.

Лінгвістичні праці дають певне уявлення про особливості лінгвістичної реконструкції в вітчизняному мовознавстві; вони викладені в працях В. А. Глушенка [9], О. М. Голуб [10], В. М. Овчаренка [18], К. А. Тищенко [27]. У порівняльно-історичному мовознавстві другого періоду (70-і рр. ХІХ ст. – 30-і рр. ХХ ст.) процедура лінгвістичної реконструкції набуває значного вдосконалення. Російські та українські мовознавці 30 – х рр. ХХ ст. моделювали історію східнослов'янських мов в дусі теорії «родовідного дерева» (А. Ю. Кримський), але деякі мовознавці зверталися й до «хвильової» теорії (П. О. Бузук, К. Т. Німчинов, С. Й. Смаль-Стоцький).

А. Ю. Кримський дотримувався дивергентної теорії стосовно походження української мови: «Малоруська мова виділилась за дуже давньої доби із спільноруської прамови. Терміном «спільноруська прамова» ми визначаємо ту мову, – вона не дійшла до нас у писаних пам'ятниках, – з якої пішли й інші руські мови, а саме: північно-великоруська, південно-великоруська та білоруська [14, с. 9]. і також білоруської мови: «...і північно-руси, і східно-руси ще перед ХІ віком встигли у своїй мові одхилитись од спільноруської прамови» [там же, с. 38].

Причиною розпаду «спільноруської сім'ї» мов мовознавець вважав розселення слов'янства (екстра-

лінгвістичний чинник); він датував цей процес 7–8 ст. [там же, с. 25]. На фонетичному рівні дивергентні процеси можна проілюструвати зміною *чч* і *дж дж* у відповідно *ц, з, дж* [там же, с. 20]; *ь* і *ь* – в одному положенні зникали, а в іншому переходили в *о* та *е* [там же, с. 35]; зміна *р, л*, з наступним *ь, ь* перейшли в *ры, лы, ри, ли* і *ро, ло, ре, ле* [там же, с. 43].

П. О. Бузук піддає критиці теорію «родовідного дерева», оскільки остання «не пояснює причини перехідних говорів і деяких інших явищ... примушує нас вважати, що мови після свого відокремлення життям зовсім замкнутим та ізольованим від сполучення з сусідніми мовами» [1, с. 110] і цю теорію доповнює «хвильовою» теорією [там же]. Хоча П. О. Бузук пише, що теорія «родовідного дерева» є зручною з точки зору «методологічного» і «педагогічного», але мовознавець вказує на її недоліки, оскільки ця теорія не пояснює причин виникнення говорів і представляє розвиток мов як ізольований процес і вказує на необхідність доповнення цієї теорії теорією «хвиль» [1, с. 7; 2, с. 178]. Теорія «родовідного дерева» вважалась спрощеною схемою, оскільки вона приймає «точну підлеглість прамовних епох» [24, с. 75–114]. На думку П. О. Бузука, «родовідна» теорія повинна бути доповнена «хвильовою» теорією, оскільки «ці ізоглоси справді нагадують нам хвилі, що перерізують одна одну, розходячись по поверхні води від кинутих каменів» [1, с. 7]. Хоча на фонетичному рівні мовознавець звертався до цієї теорії, під час дослідження розвитку *о* в закритому складі: *о > уо > у, ію > ію > ію > ію > і* [3, с. 51].

П. О. Бузук висував тезу про непридатність застосування теорії «родовідного дерева» в аспекті вивчення слов'янських мов [4, с. 421–426]. Привівши ряд фонетичних і морфологічних особливостей, які є спільними для української та білоруської мов і не дають жодних засад об'єднувати білоруську мову не з російською, а з українською: «взявши під увагу ту чи іншу сукупність форм, можна як завгодно змінити угруповання слов'янських мов» [там же, с. 424].

П. О. Бузук отримав підтримку К. Т. Німчинова. К. Т. Німчинов вбачав ваду «родовідної» теорії в неможливості «пояснити діалектичні процеси» [17, с. 16] і віддає перевагу «хвильовій» теорії, оскільки остання «пояснює діалектичні відносини не порядком відділення мов від основного пня, а первісним розположенням на території праязыка тих діалектів, що згодом розвинулися в окремі мови» [там же, с. 18]. К. Т. Німчинов графічно зобразив ці теорії [там же, с. 11–18] і мовознавець вказує на метод ізоглос і дає визначення цього поняття «ізоглоси – лінії, що з'єднують мови під поглядом однакових прикмет» [там же, с. 17].

С. Й. Сміль-Стоцький надає перевагу теорії Й. Шмідта, підкреслюючи її правдивість [23, с. 71]. Мовознавець звертається до методу ізоглос [там же, с. 72]. С. Й. Сміль-Стоцький піддає критиці «родовідну» теорію. У його працях, праслов'янську мову представлено, як «живу мову в устах народу – ще тоді не розкинутого, ані розбитого на частини, хіба тільки на деякі соціальні шари відповідно до заняття – так би мовити, в пливкім стані, зі всіма говорами, які вказували вже менш або більш значні різниці, так що

можна б їх при докладних дослідженнях і географічно докладніше ізоглосами означити...» [там же, с. 86]. Учений об'єднує первісні говори в «цілість говорів, хоч з собою не тотожних, то все-таки таких, що в них показуються спільні властивості і загальна їх подібність» [там же, с. 87]. Із наріч з'явилися мови [там же, с. 87]. Мовознавець також вважав, що «зреститувати праслов'янську мову не можна, і це не є ані предметом, ані завданням науки» [там же, с. 99], і лінгвістика повинна задовольнитися тільки «загальним переглядом всього спільного в слов'янських мовах...» [там же, с. 99]. З'ясувати особливості слов'янських мов можна тільки тоді, коли «матимеш тривку систему всіх відновників поміж історично переданими мовами» [там же, с. 100]. На думку С. Й. Сміль-Стоцького, вирішальним для слов'янських мов є саме географічний фактор, оскільки «як з одного боку безперечно в'яжуться словінці з чехами, чехи через лужицько-сорбське і словацьке з поляками, так з другого поляки через білоруське з російським і українським і т. д.» і, на думку лінгвіста, «ніщо краще, як оці відносини в спорідненні між слов'янськими мовами, не підтверджує правдивості теорії Шмідта, що одна мова є немов переходом, мостом до другої» [там же, с. 71]. Мовознавець називає теорію А. Шлейхера «бистроумною» [там же, с. 62] і лінгвіст навіть не може уявити процес появи однієї мови з іншої [там же, с. 85].

Подібною до С. Й. Сміль-Стоцького точки зору дотримується й І. І. Огієнко, який піддає критиці теорію «родовідного дерева», оскільки остання «в своєму продовженні довела до постанови чисто розумової теорії про прамови, ні на чому реальному не оперті» [19, с. 139] і підтримує «хвильову» теорію Й. Шмідта, спираючись на географічний чинник, «українці західні нахилиються своєю мовою до поляків, а східні до росіян. І навпаки, східні поляки близькі мовно до західних українців, а росіяни до східних українців» [там же, с. 139]. Мовознавець віддає данину Й. Шмідту за те, що останній «розклав слов'янські народи в прузї так, справа на ліво, зі сходу на захід: Русь, поляки, серби (полабські слов'яни), чехи, словінці, серби, хорвати, болгары. Шмідтова теорія в своїй істоті противна якому-небудь поділу слов'янських (і інших) мов на групи, чим наука займалася до того часу» [там же, с. 139–140].

М. Ф. Сулима детально розглядав мовний розвиток мов і вбачав певні вади теорії «родовідного дерева», оскільки «процес виникання кількох мов із однієї надзвичайно складний, і стосунки між окремими мовами уже зовсім не можна з'ясувати «родовідним деревом» і підтримує «теорію хвиль», завдяки якій вдається з'ясувати «обопільний вплив і зв'язок споріднених мов» [25, с. 6–8].

Певним внеском у мовознавчі дослідження стали твердження українських учених про методи дослідження історії мовних явищ.

М. К. Груньський наголошував, що «метода порівняння розгортає найширші перспективи»... «і оця порівняльна метода з генетичним характером тільки і дасть змогу ввійти в життя самого слова» [11, с. 11].

На думку П. О. Бузука, «історичне вивчення мови, що відбувається її минуле життя, є в той же час

порівняльним» [1, с. 104]. Іншим підтвердженням думки П. О. Бузук про поєднання історичного та порівняльного аспектів при дослідженні історії мовних явищ може бути наступне твердження «той самий порівняльний метод, який, проте, мусить перевірювати свої висновки методом історичним» [3, с. 8]. П. О. Бузук вказує на додаткові завдання цього методу, а саме «спостереження над так званими винятками з того чи іншого звукового закону», «аналіз лексичних стосунків слов'янських мов з іншими мовами» і «наслідки, здобуті слов'янською археологією» [там же, с. 8]. Це підкреслюють і сучасні лінгвісти [21, с. 58].

Можна стверджувати, що таке трактування методу певною мірою перекликається з твердженнями представників Московської школи. Подібної точки зору дотримувалися В. К. Поржезинський [20, с. 1], П. Ф. Фортунатов [28, с. 24], О. О. Шахматов [29, с. 14].

На переваги порівняльно-історичного методу вказує К. Т. Німчинов. На думку мовознавця, «прамова є пункт-осередок зародження й поширення певних мовних явищ», але далі він дотримується дельбрюківського розуміння прамови, а саме «більш чи менш зручної гіпотези, зручної для пояснення цілого ряду мовних фактів». [17, с. 20–21]. І в цьому дослідженні мовних фактів, за словами лінгвіста, «найкориснішим, найточнішим знаряддям відкривати закономірність і розподіл явищ мовного розвитку, буде метод історично-порівняного вивчення поодиноких ізоглос» [там же, с. 21].

На відміну від представників Харківської і Московської лінгвістичних шкіл, які намагалися отримати достовірні результати шляхом реконструкції «проміжних прамов», українські мовознавці 30-х рр. ХХ ст. мали дещо іншу точку зору в аспекті прамови і її відтворення.

П. О. Бузук робить огляд концепцій і надає наступне визначення терміну «прамова» – «група схожих мов з'явилась з однієї спільної мови, яку ми називаємо прамовою». І одночасно мовознавець робить закид про гіпотетичність відтворення прамови, оскільки існує брак документальних свідчень [1, с. 105; 2, с. 172]. На слов'янському ґрунті П. О. Бузук виділяє праслов'янську мову, якій передувала епоха балто-слов'янської єдності [1, с. 108–109; 2, с. 176–177]. А характеризуючи праслов'янську мову, П. О. Бузук вказує на складність і неоднорідність праслов'янської мови і відтворити мовні процеси праслов'янської мови можливо «тільки в період, який передував його розпаду на окремі наріччя» [1, с. 109; 2, с. 177]. Більш глибоке вивчення праслов'янської мови можливе за рахунок залучення даних індоєвропейстики [1, с. 109].

У спільній праці з О. О. Шахматовим, А. Ю. Кримський визнає існування «спільноруської прамови» [14, с. 24].

К. Й. Смал-Стоцький скептично ставився до прамови, характеризуючи її як «тільки зіставлення до купи того, що слов'янським наріччям чи мовам в означеній давнішій чи пізнішій добі їх розвитку було спільним і що аналіз мовний добуває із прикмет, удержаних в пізніших часах, а не втрачених» [23, с. 86]. Стосовно ж процедури реконструкції,

мовознавець висловлює думку, що «зреструктурувати праслов'янську мову не можна, і це не є ані предметом, ані завданням науки» [там же, с. 99].

І. І. Огієнко виділяє праслов'янську (спільноруську) прамову [19, с. 141–147] і відкидає існування спільноруської прамови [там же, с. 149–150] і сучасні мовознавці відмічають, що мовознавець вважав, що українська, білоруська і російська мови існували окремо [16, с. 5]. І. І. Огієнко в зазначеній праці красномовно дає назву розділу «Спільної «русської» мови ніколи не було» [там же, с. 26–28].

К. Т. Німчинов вказує на існування східнослов'янської прамови: «східнослов'янський язик мав дуже коротку добу свого існування, та незабаром після виділення із спільного слов'янського праязика в ньому назначилися діалектні відміни» [17, с. 38–39]. К. Т. Німчинов вважав реальним фактом існування прасхіднослов'янської (давньоруської) мови, але вона існувала дуже короткий час [там же, с. 39].

Схожої точки зору дотримується і Є. К. Тимченко, який застерігає, що, «не потребуємо вже творити мовних міфів у постаті праруської, прапівденнослов'янської і пражіхнослов'янської мови, бо з наукового погляду такі фікції не тільки не потрібні, ба навіть шкідливі, не вносячи нічого в розуміння мовних явищ, вони творять тільки фальшиві генеалогії і підпирають політичні аспірації» [26, с. 43].

В. М. Ганцов піддавав критиці шахматовську концепцію спільної праруської мови, яка є «докладна логічно, разом з тим дуже нереальна, бо зв'язана з єдністю етнічною, вимагає для спільного мовного життя обмеженості територіальної і занадто штучно прив'язує до короткої спільної праруської доби... всі аналогічні явища в східнослов'янських мовах» [6, с. 236].

Л. А. Булаховський піддавав сумніву тезу «що в Х–ХІІІ ст. східнослов'янська мова ще була мало розчленована на діалекти» [5, с. 6].

Мовознавці певну увагу звертали дослідженню фонетичних процесів і сучасні лінгвісти віддають данину здобуткам українських лінгвістів 30-х рр. ХХ ст. Так, Н. М. Глічук високо оцінює філологічні знання О. Б. Курило в працях якої переплітаються відомості з описової діалектології та історії мови. На думку сучасного лінгвіста, О. Б. Курило розробила оригінальну концепцію дисимілятивного акання з опорою на фактичні матеріали [8, с. 21]. О. Б. Курило, дослідивши це явище, з'ясувала умови дії цього явища, доходить висновку, що «зміцнення експіраторної сили, спричинившись до сильнішого звуження вузьких вокалів, призвело й одночасно до якнайвиразнішого вияву дисимілятивного принципу: якнайширший звук перед наступним наголошеним вузьким, тобто, як-найдовше перебування мовних органів у наближеному до стану спокою укладі перед тим, як перейти до напруженої вузької артикуляції» [15, с. 69], тобто зміцнення експіраторного наголосу веде до редукції голосного попереднього складу [там же, с. 70]. О. Б. Курило підкреслює також, що дисимілятивне акання є «одним із типів первісної стадії» [там же, с. 71]. Також можна вказати на поетапність відтворення цього процесу. На думку О. Б. Курило, «подовження перед наголошеного *a*,

з'явившись спершу перед вузькими наголошеними вокалями, могло пізніше викликати тенденцію подожувати всяке перед наголошене *a* [там же, с. 71]. Це явище О. Б. Курило локалізує північною частиною Чернігівщини [там же, с. 66].

За словами сучасних лінгвістів, П. О. Бузук також досліджував явище дисимілятивного акання і вказував на фонетичні умови цього процесу. На думку сучасних мовознавців, П. Бузук локалізував це явище північно-східною частиною Білорусі, де «перед

складом з націскним *a* на місці *a o* тут вимовляється як звук неповного утворення *ъ* або звук повного утворення *ы:вѣда* або *выѣда, кѣня* або *кыня*; у складах перед іншими націскними голосним вимовляється виразне *a: вадѣй, на кані*» [21, с. 34].

На нашу думку, перспективним є подальше вивчення таких особливостей лінгвістичної реконструкції, як хронологізація і локалізація мовних процесів, питання про мову-еталон, причини мовних змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бузук П. А. Очерки по психологии языка / П. А. Бузук. – Одесса, 1918. – 140 с.
2. Бузук П. А. Основные вопросы языкознания / П. А. Бузук. – 2-е изд. – М., 1924. – 218 с.
3. Бузук П. О. Нарис історії української мови. Вступ. Фонетика і морфологія, з додатком історичної хрестоматії / П. О. Бузук. – К., 1927. – 98 с.
4. Бузук П. О. Взаємовідносини між українською та білоруською мовами (методологічний нарис) / П. О. Бузук // Записки історико-філологічного відділу Української Академії Наук. – 1926. – Кн. VII–VIII. – С. 421–426.
5. Булаховский Л. А. Исторический комментарий к литературному русскому языку / Л. А. Булаховский. – 2-е изд. – К., 1939. – С. 6, 56.
6. Ганцов В. М. [Рец.:] П. О. Бузук. Коротка історія української мови. 1. Вступ і звучання. Видання етнологічно-діалектичної секції Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. – Одеса, 1924 / В. М. Ганцов // Зап. іст.-філол. відділу ВУАН. – 1925. – Кн. V. – С. 252–267.
7. Глинский Б. А. Моделирование как метод научного познания: гносеологический аспект / Глинский Б. А., Грязнов Б. С., Дынин Б. С., Никитин Е. П. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1965. – 248 с.
8. Глієчук Н. М. Мовознавчі погляди Олени Курило – автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук – 10.02.03 українська мова – Львівський державний університет ім. І. Я. Франка – спеціалізована вчена рада К068.26.14. – Львів, 1994. – 20 с.
9. Глушенко В. А. Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.) / Глушенко В. А. / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні / відп. ред. О. Б. Ткаченко. – Донецьк, 1998. – 222 с.
10. Голуб О. М. Лінгвістична спадщина П. О. Бузука в сучасному контексті: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2006. – 20 с.
11. Груньський М. К. Основи та проблеми сучасної лінгвістики / Микола Груньський // Записки історико-філологічного відділу Української Академії наук. – 1929. – Кн. XXIII. – С. 1–18.
12. Климов Г. А. Методика лингвогенетических исследований (Введение) / Г. А. Климов // Общее языкознание: методы лингвистических исследований / отв. ред. Б. А. Серебренников. – М.: Наука, 1973. – С. 9–33.
13. Ковалів П. Основи формування української мови в порівнянні з іншими східнослов'янськими мовами / Пантелеймон Ковалів // Історія української мови: хрестоматія / упор. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – К.: Либідь, 1996. – С. 226–250.
14. Кримський А. Українська мова, звідки вона взялася і як розвивалася / Агатангел Кримський // О. Шахматов, А. Кримський. Нариси з історії української мови та хрестоматія з пам'ятників письменської староукраїнщини XI–XVIII вв. – К.: Друкарня Української Академії Наук, 1924. – С. 87–128.
15. Курило О. Б. До питання про умови розвитку дисимілятивного акання / Курило О. Б. Фонетичні та деякі морфологічні особливості говірки села Хоробрічів на Чернігівщині / Курило О. Б. // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – К., 1924. – Кн. 21. – С. 111.
16. Мосенкіс Ю. Л. Українська мова у євразійському просторі: Трипільська генеза милозвучності та віддалені родинні зв'язки / Мосенкіс Ю. Л. – К.: Видавничий дім А + С, 2006. – 224 с.
17. Німчинов К. Український язик у минулому і тепер / К. Німчинов. – 2-е вид. – К.: Державне вид-во України, 1926. – 90 с.
18. Овчаренко В. М. Теорія «родовідного дерева» та «хвильова» теорія в українському мовознавстві (XIX ст. – 20–30-х рр. XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / В. М. Овчаренко. – Донецьк, 2003. – 20 с.
19. Огієнко І. Історія української літературної мови / Іван Огієнко // Історія української мови: хрестоматія / упор. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – К.: Либідь, 1996. – С. 137–160.
20. Поржезинский В. К. Важнейшие моменты в истории сравнительного языковедения. (Пробная лекция, прочитанная в Моск. ун-те в окт. 1895 г.). – Варшава, 1897. – 26 с.
21. Романович Е. М., Юревич Е. К. П. А. Бузук / Романович Евгения Михайловна, Юревич Елена Казимировна. – Мінск: Видавництва «Навука і техника», 1969. – 104 с.
22. Серебренников Б. А. Методы лингвогеографических исследований / Б. А. Серебренников // Общее языкознание. Методы лингвистических исследований / ред. Б. А. Серебренников. – С. 120–167.
23. Смаль-Стоцький С. Розвиток поглядів про сім'ю слов'янських мов і їх взаємне споріднення / С. Смаль-Стоцький // Історія української мови: хрестоматія / упор. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – К.: Либідь, 1996. – С. 48–119.
24. Становішча беларускай мовы сярод іншых славянскіх моваў // Працы Акадэм. канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі (14–21 лістапада 1926 г.). – Менск, 1927. – С. 75–114.
25. Сулима М. Ф. З історії української мови / М. Ф. Сулима. – Харків, 1927. – С. 3–23.

26. Тимченко Є. Слов'янська одність і становище української мови в слов'янській родині / Євген Тимченко // Історія української мови : хрестоматія / упор. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – К. : Либідь, 1996. – С. 38–48.
27. Тищенко К. А. Історія української мови в науковій концепції А. Ю. Кримського: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Донецький національний університет / Тищенко Катерина Анатоліївна. – Донецьк, 2006. – 20 с.
28. Фортунатов Ф. Ф. Сравнительное языковедение: Общий курс // Фортунатов Ф. Ф. Избр. труды: В 2-х т. – М. : Учпедгиз, 1956. – Т. 1. – С. 21–197.
29. Шахматов А. А. Введение в курс истории русского языка: Исторический процесс образования русских племен и наречий. – Пг., 1916. – Ч. 1. – 146, III с.

А. В. Пискунов,

Донбасский государственный педагогический университет, г. Славянск, Украина

ВЗГЛЯДЫ УКРАИНСКИХ ЛИНГВИСТОВ 30-х гг. XX в. НА ПРОЦЕДУРУ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ

В работе рассмотрены современные лингвистические работы, которые дают представление о методике реконструкции и моделирования языковой истории. Исследованы особенности лингвистической реконструкции в трудах украинских ученых 30 – гг. XX в. Наряду с теорией «родословного дерева», объясняющий происхождение языков индоевропейской семьи путем постепенного диалектного дробления праязыка и представленной в виде схемы, напоминающей ветвистое дерево, существовала и «волновая» модель И. Шмидта, которая иллюстрировала идею постепенности переходов от одних языковых групп в другие и многосторонность их взаимосвязей. Определенным вкладом в языковедческие исследования стали утверждения украинских ученых о методах исследования истории языковых явлений и такая трактовка метода в определенной степени перекликается с утверждениями представителей Московской школы.

Ключевые слова: лингвистическая реконструкция; модель; теория «родословного дерева»; «волновая» теория; праязык.

O. Piskunov,

Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Ukraine

VIEWS OF THE UKRAINIAN SCIENTISTS OF THE 30's OF THE XX th CENTURY ON LINGUISTIC RECONSTRUCTION

The purpose of this paper is to study the views of the Ukrainian linguists of the 30's, in particular A. Y. Krymskyi, P. O. Buzuk, Y. K. Tymchenko, K. T. Nemchinov, I. I. Ohienko, M. K. Hrunskyi, V. M. Hanzov, L. A. Bulakhovskiy on linguistic reconstruction. The object of study is a set of scientific texts – works on historical phonetics of Eastern Slavic languages, written by Ukrainian linguists of the 30's. of the XX century. In accordance with objectives of our research actualistic method is applied. Scientific novelty is presented in a wide variety of linguistic facts from the works on historical phonetics of Eastern Slavic languages. The method of modeling a specific genetic relationship between languages on Indo-European comparative material in the second half of the nineteenth century was caused by the emergence of the model «family tree» by A. Schleicher, who explained the origin of Indo-European languages by means of gradual dialectal fragmentation of the language and was presented in the form of a diagram, resembling a shady tree, and «wave» models by I. Schmidt, who illustrated the idea of gradual transitions from one language group to another and versatility of their relationships. Therefore, along with the «family tree» theory has arisen a theory, based on the principle of linguistic continuity, and which modeled the origin of languages in the form of gradual transitions from one language group to another on the background of close contact (given on the convergence). The Ukrainian linguists of the 30's of the XX th century had a specific point of view in the aspect of language and its reconstruction. K. T. Nemchinov indicated the existence of East Slavic parent-language. A. Y. Krymskyi acknowledged the existence of «Common Russian language». S. Th. Smal-Stotskyi was skeptical of the parent language. I. I. Ohienko distinguished proto-Slavic language and rejected the existence of parent Russian language and believed that the Ukrainian, Belarussian and Russian languages existed separately. M. V. Hantsov criticized the concept of «Common Parent Russian language» suggested by O. O. Shakhmatov. Further study of such features as chronological concept and localization of linguistic phenomena, language-pattern, causes of linguistic changes seems to be promising.

Keywords: linguistic reconstruction; model; «language tree» theory; «wave» theory; parent language.